

європейських вимог потребує особливого ставлення до самовиховання студентської молоді, яке виступає сьогодні необхідною умовою її якісного розвитку.

Одним із шляхів підготовки студентів до самовиховання є впровадження в навчальний процес вищого закладу спецкурсу.

Провідним компонентом такого курсу є взаємодія педагога та студентів оскільки цей компонент об'єднує інші компоненти (змістовний, організаційно-методичний, емоційно-оціночний).

Продуктивність взаємодії педагога і студентів в процесі їхньої підготовки до самовиховання забезпечується наявністю між ними суб'єкт-суб'єктних відносин, які формуються педагогом виходячи з позицій екзистенціальної філософії.

Взаємодію педагога зі студентами в процесі їхньої підготовки до самовиховання можна охарактеризувати як фасілітуючу, діалогічну, системну, активну, модальну, тренінгову. Така взаємодія створює умови для задоволення потреб суб'єктів освітньої практики у само детермінації (потреба відчувати себе джерелом власної активності), компетентності (потреба відчувати себе компетентним, знаючим та вмючим), значимих міжособистісних стосунках (потреба бути включеним у значимі стосунки з іншими людьми в процесі діяльності). Задоволення цих потреб виступає основним фактором формування внутрішньої мотивації студентів до самовиховної діяльності.

Література

1. Бубер М.Я. Я и ТЫ / М.Я. Бубер ; пер. с нем. Ю.С. Терентьева. – М. : Высш шк., 1993.
2. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский ; под ред. В.В. Давыдова. – М. : Педагогика-Пресс, 1996.
3. Енциклопедія освіти / АПН України; головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер. 2008.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2010 р.

Т. Г. Назаренко

*канд. пед. наук, старший науковий науковий співробітник
лабораторії географічної і економічної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України*

УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРАКТИКУ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

Статтю присвячено питанню ефективної організації педагогічного процесу в профільній школі засобами сучасних інформаційних технологій.

Ключові слова: профільне навчання, педагогічний процес, інформаційна технологія.

Стаття посвящена вопросу эффективной организации педагогического процесса в профильной школе путем использования современных информационных технологий.

Ключевые слова: профильное обучение, педагогический процесс, информационная технология.

The article focuses on the organization, effectively pedagogical process in profile school through the use of modern information technologies.

Keywords: profile education, pedagogical process, information technology.

Наприкінці ХХ століття розпочався якісно новий етап розвитку цивілізації – перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства.

Найважливішою проблемою, над якою на часі працюють науковці різних академічних структур України, є вдосконалення освіти в умовах переходу до інформаційного суспільства: які саме зміни в освіті будуть впливати на соціально-економічний стан держави та яким має бути вчитель у сучасному швидкозмінному суспільстві.

Бурхливе зростання інформаційних систем вимагає орієнтувати сучасну освіту на застосування активних технологій навчання. Оскільки передати знання про ще не відкриті явища природи або навчити учнів конструювати і використовувати ще неіснуючу техніку неможливо, лишається один шлях – сформувати пошуковий стиль мислення, прищепити інтерес і смак до пізнання та дослідження, розвивати можливість бачити і цінувати красоту доказового міркування, навчити загальним закономірностям майбутньої діяльності, озброїти методами оволодіння і синтезу нових знань в будь-якій предметній області, створити широкий кругозір сучасного школяра.

Перед сучасною школою поставлено серйозне завдання: сформувати у випускника школи інформаційні і комунікативні вміння, що дозволять йому швидко сприймати і обробляти великі за об'ємом інформаційні потоки, що представлені в різних знакових системах, навчити користуватися сучасними засобами, методами і технологіями роботи з інформаційними джерелами.

Поняття «технологія навчання» увійшло в повсякденний педагогічний лексикон на початку 90-х років ХХ ст. і стало вживатися в зв'язку зі зростаючою роллю інформаційних технологій у процесі утворення.

Якщо звертатися до джерел поняття «технологія», то ми повинні зафіксувати, що воно походить із двох грецьких слів – мистецтво, майстерність і наука, слово, навчання. Таким чином, технологію можна визначити як усвідомлене практичне мистецтво або усвідомлена майстерність. Технологія вказує на конкретні способи і засоби здійснення професійної діяльності.

Поняття «технологія» у педагогіці вживається в чотирьох знакових аспектах:

1. Педагогічна технологія. Цей термін містить у собі всі засоби педагогічної взаємодії.

2. Технологія навчання – це система методів, прийомів і дій вчителя й учнів у процесі навчання.

3. Технологія виховання – це система методів, прийомів і дій вихователя і вихованців у спільній діяльності, у зміст якої включене освоєння норм, цінностей, відносин.

4. Навчальні технології – це інформаційні технології, які можна використовувати для організації процесу навчання.

У наукових працях В. П. Беспалька, Б. С. Блума, М. В. Кларіна, М. А. Чошанова тощо виділені наступні ознаки технології [1]:

- доцільність, тобто будь-яка технологія повинна містити опис цілей і задач, на рішення яких спрямовані проєктовані способи і дії;

- результативність – опис наслідків;

- алгоритмічність – фіксація послідовних дій вчителя й учнів;

- відтворюваність – систематичне використання алгоритму дій і засобів в організації педагогічного процесу;

- керованість – можливість планування, організації, контролю і коректування дій;

- проєкція – технологія створюється і реалізується штучним способом, підлягає модернізації і коректуванню з урахуванням конкретних умов.

Масове поширення технологічного підходу до організації педагогічного процесу в профільній школі має визначені границі. Організація педагогічного процесу в профільній школі включає у свій зміст ряд суб'єктивних моментів і місцевих особливостей. Питання полягає в тому, наскільки жорстко можуть бути реалізовані проєктовані технологією засоби і дії за досягненням зазначених результатів. Осмислення границь технологічного підходу привело до необхідності розрізнення стійких і гнучких технологій. Приведемо розрізнення цих технологій у таблиці за підставами, що запропоновані М. В. Кларінім [3]:

Введення в побут поняття «технологія навчання» припускає осмислення того, яким чином поєднується поняття «метод» і «технологія». Це розрізнення ми проводимо на підставі наступного положення. Метод – шлях, спосіб містить у собі модельний опис організації педагогічного процесу, у якому вказує на тип діяльності вчителі й учнів [2]. Технологія конкретизує цей модельний опис у контексті умов реалізації методу [5]. Деякі технології можуть мати більш складний тип і містити опис декількох методів.

	Сталі технології	Гнучкі технології
Ступінь опису результату	Максимально повний, однозначний. Результати є очевидними і прозорі для спостереження.	Діагностичний, потребує більш складної діагностики, свідомо неповний, вимагає експертних суджень.
Характер мотивації учнів	Переважно зовнішня, та що стимулюється.	Переважно внутрішня, діяльнісна.
Предмет організуючих зусиль учителя	Спрямований на дії учнів	Самостійна діяльність учнів з усіма її компонентами (мета, мотиви, вибір засобів, проектування дій тощо)

Тема технології навчання залишається на сьогоднішній день відкритою і практично не проробленою, особливо в діяльності профільної школи. Виходячи з цього, важко визначити класифікацію технологій. Держстандарт освіти виділяє наступні види технологій навчання: репродуктивна, продуктивна, програмована, алгоритмічна, технології диференціації й індивідуалізації навчання, ігрові технології навчання, інформаційні технології навчання [4].

За останні роки поняття «комп'ютерні технології» навчання всі частіше заміняють терміном «інформаційні технології» або НІТ – нові інформаційні технології.

Інформаційні технології навчання, у широкому змісті – це комплекс соціально-педагогічних перетворень, зв'язаних з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами і технологією; а у вузькому – впровадження у навчальні установи системи утворення інформаційних засобів, заснованих на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції і педагогічних технологій, що базуються на цих засобах.

За їх допомогою здійснюють: 1) виявлення вихідного рівня знань, умінь і навичок учнів, їхніх індивідуальних особливостей; 2) підготовку навчального матеріалу (пояснювальних текстів і ілюстрацій з досліджуваної проблеми, навчальних і контрольних завдань); 3) пред'явлення навчального матеріалу, адаптацію його за рівнем складності, темпом представлення інформації; 4) керування пізнавальною діяльністю учнів; 5) визначення показників їхньої працездатності; 6) завершальний контроль якості засвоєння; 7) реєстрацію і статистичний аналіз показників процесу засвоєння матеріалу кожним учнем і групою в цілому (характер і час виконання окремих завдань, загальний час роботи, число помилок тощо).

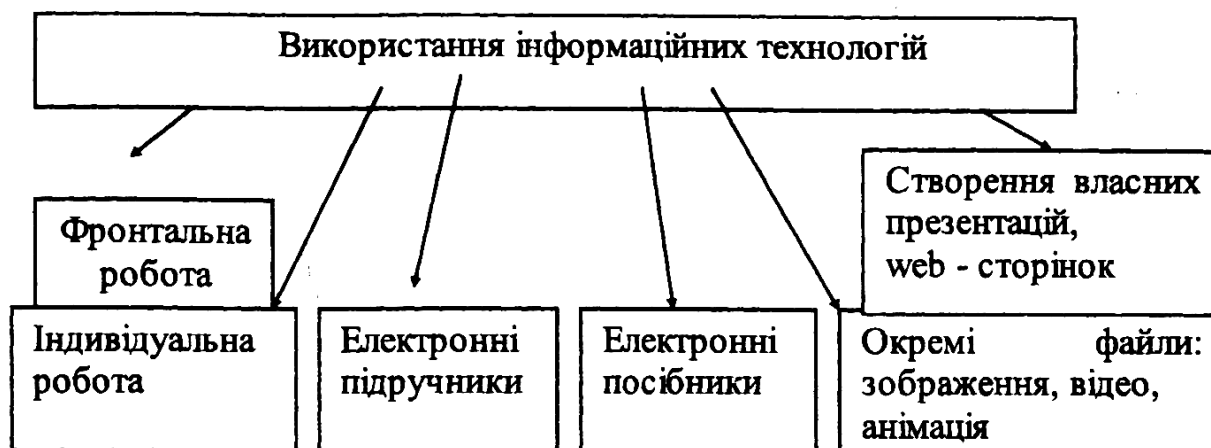
Інформаційні технології навчання не витісняють традиційні – кількість «паперової» і «числової» інформації продовжує наростати.

Поступово складається багаторівнева система представлення інформації на різних носіях і в різних знакових системах, у яких тісно взаємодіють традиційні і інформаційні. У зв'язку з появою і розвитком численних знакових систем, завдяки яким утвориться багатокомпонентне «інформаційне поле», виникає проблема інформаційної (комунікативної) адаптації людини в суспільстві.

Серед специфічних соціально-педагогічних проблем центральне місце займає протиріччя між темпом збільшення знань у суспільстві й обмежених можливостях їхнього засвоєння індивідом [6]. Спроби дозволити це протиріччя приводять до відмовлення від абсолютного освітнього ідеалу (усебічно розвита особистість) і заміщення його спеціально-детермінованим освітнім ідеалом – максимального розвитку здібностей людини із самореалізацією. Необхідно при цьому забезпечити людині право вибору напрямків утворення, що обумовлює введення достатньо ранньої диференціації навчання і створення систем безперервного утворення. Реалізувати ідею безперервного утворення можливо, лише підготувавши необхідні умови для самоосвіти: створення організаційної і правової основи для доступу до різних джерел інформації, формування і розвиток у людини здібностей, зв'язаних з її пошуком, обробкою, прийняттям, розумінням, використанням. Людина, що не володіє інформаційними технологіями, позбавляється одного з адаптаційних механізмів у динамічно розвиваючому соціумі. Виникає проблема формування і розвитку інформаційної культури індивіда.

Практика інформатизації загально навчальних освітніх закладів поставила ряд проблем. Однією з найбільш гострих (крім матеріальної й організаційної) є проблема «опору вчителів» щодо упровадження інформаційних технологій у процес навчання, викликана протиріччям між колективними формами навчання, характерними для класно-визначеної системи, і індивідуалізацією навчання, що стимулюється персональними засобами (комп'ютер, нетбук, лептоп, Інтернет тощо). Інша проблема – ймовірно зменшення міжособних контактів за рахунок розширення звертання до знеособленої інформації. Важливе коло проблем зв'язане з правовими основами поширення інформації в системі утворення, а саме: права учнів на одержання інформації, захист від використання інформації про учнів іншими особами йому на шкоду і від несанкціонованого доступу до шкільних баз даних; авторське право, і, зокрема, використання в освітніх цілях інформації, на яку накладена заборона на безкоштовне поширення; захист інформації від навмисної і не навмисного псування (наприклад, комп'ютерні «віруси») тощо.

Використання інформаційних технологій може відбуватися різними способами, відповідно до потреб конкретного уроку, рівня володіння різними програмами та наявності сертифікованих програм в системі вітчизняної освіти. Представимо їх у вигляді схеми:

Література

1. Беспалько В. П. Управление процессом усвоения знаний / В. П. Беспалько – М. : МГУ, 1975. – 343 с.
2. Даринський А. В. Методика преподавания географии : учебное пособие [для географических специальностей пед. инс-тов] / А. В. Даринский– М.: Просвещение, 1975. – 368 с.
3. Кларин Н. В. Современная дидактика: теория и практика. / Н. В. Кларин – М., 1994. – 239 с.
4. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. - 2003. - № 24. - С. 3-15.
5. Корнеєв В. П. Методичні засади розвитку пізнавальних інтересів учнів основної школи в процесі вивчення географії : дисертація на здобуття звання докт.пед.наук. спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (географії)» / В. П. Корнеєв – Інститут педагогіки АПН України – К., 1996. – 347 с.
6. Топузов О. М. Профільне навчання: проблеми формування змісту курсів за вибором та організація навчальної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах / О. М. Топузов //Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць /Редкол. – К.:Педагогічна думка, 2008. – Вип. 8. – 544 с.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2010 р.

О. М. Цимбалюк
здобувач,
Рівненський ДГУ, м. Рівне

ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ СЕРЕДЬОГО ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ЗАКЛАДУ: У КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ САМОРОЗВИТКУ

У статті обґрунтовано сутність спілкування між суб'єктами педагогічного процесу. Визначено сутність і характеристики глибинного спілкування, яке є основою суб'єктно-розвиваючого педагогічного спілкування. Розглянуто взаємозв'язок педагогічного спілкування і саморозвитку особистості учителя загальноосвітньої школи.

Ключові слова: педагогічне спілкування, глибинне спілкування, саморозвиток